

Mehanizmi za razvoj kolaborativne mreže na lokalnom nivou

Comment [PJB1]: Naslov je previše opšti. Trebalo bi uključiti poseban problem , slučaj koji se razmatra u tekstu. Naslov treba da bude izazovan, imaginativan. Ako se problem vezuje za Srbiju treba to reći u naslovu.

Aleksandra Kitanović M-08/52

Istorija i teorija urbanizma

Prof. dr Nada Lazarević Bajec

24.04.2009.

Sadržaj:

Uvod

Savremeni teorijski okvir istraživanja participacije

Primer *Petog parka* – analiza stanja i istraživačka pitanja

Comment [PJB2]: Bolje je početi od konkretnog slučaja pa se zatim baviti teorijama. Obrnuti redosled.

Istorijski izvori i njihov uticaj na savremenu praksu u pogledu razvoja kolaborativne mreže

Comment [PJB3]: Konkretnije: koji izvori? Ako je ovo naslov celog poglavlja, ono je svakako previše kratko, samo jedan pasus.

Udruživanje

Dostupnost informacija

Comment [PJB4]: Da li su ovo delovi prethodnog poglavlja ili zasebna poglavlja? Preciznije naznačiti strukturu teksta.

Participativni monitoring i evaluacija (PM&E)

Comment [PJB5]: Primer: ?

Zaključak

Bibliografija

Uvod

U državama koje se nalaze u tranziciji demokratsko iskustvo je relativno kratkotrajno i vrlo često frustrirajuće, pa u takvim uslovima vlast shvata da neće moći delotvorno da sprovodi svoje javne politike, bez obzira koliko su dobre, ukoliko ih njihovi građani ne podržavaju.

Mesto na kome proces uključivanja građana u tok kreiranja zajedničkih planova počinje svakako je lokalna zajednica. U skladu sa tim biće razmatrani problemi sa kojima se ona susreće, a koji se tiču nerazvijenih mehanizama za delovanje i razvoja kolaborativne mreže.

Problemu će se pristupiti preko istraživanja odnosa demokratija – društvo, jer demokratija znači mnogo više od slobodnih izbora i ostvarivanja biračkog prava, mada oni jesu temelj svakog demokratskog društva. Sa istorijskog stanovišta to je period koji je započeo Februarskom revolucijom u Francuskoj 1848. godine kada su liberalno-demokratske snage uvele slobodu glasa, govora i štampe. Od tada pa sve do danas politika i dalje predstavlja silu iznad društva koja sprečava njegovu dezintegraciju, dok unutar tog okvira društveni slojevi poseduju specifičnost, autonomnost i javno pravo koje ima izvor u suverenitetu i slobodnoj volji građana.

Francuski teoretičar, političar i istoričar Aleksis de Tokvil (Alexis de Tocqueville) je sredinom XIX veka u svom radu *O demokratiji u Americi* pokrenuo ideju o punoj slobodi kombinovanoj sa jednakosti, tj. slobodi koja se odnosi na učešće građana u javnom životu.

Početkom XX veka Patrik Geddis (Patrick Geddes) govori o organizovanju gradskih izložbi koje bi pružale sliku o prošlosti i sadašnjosti grada, primerima drugih gradova sa sličnim iskustvima, dok bi na izložbi bili predstavljeni projekti o budućnosti predmetnog grada, pa bi na taj način i opština i javnost bile bolje obaveštene i direktno uključene u proces promena vlastitog okruženja. O savremenim modelima participacije u planiranju Mr Aleksandra Đukić

Comment [PJB6]: Pasus 1. Nije loše, aliPrva rečenica upućuje na temu rada. Da li je tema pregled demokratskog iskustva u državama u tranziciji? Prvi pasus treba da pokaže o čemu će biti reči u eseju. Bolje je uključiti istraživačko pitanje ili više pitanja ili mali istorijski pregled napora u pravcu ostvarivanja saradnje na lokalnom nivou.

Comment [PJB7]: Pasus 2. Prelazi se direktno na temu. Dobro je u prvoj rečenici postaviti pitanje koje usmerava istraživanje. Pokazati konkretno i jasno šta je problem koji će biti obrađen. Objasniti zašto je kolaboracija, saradnja važna. Sve ove priče o demokratiji staviti u drugi plan.

Comment [PJB8]: Previše opšte i izvan konteksta

Comment [PJB9]: Pasus 3. U prvoj rečenici pasusa istaći u kakvoj je vezi ono što se dalje izlaže sa osnovnom temom rada. Pregled.

Comment [PJB10]: nepotrebno

i Mr Ratka Čolić u studiji objavljenoj u delu *Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja* govore o lokalnom nivou kao matičnom elementu participacije, jer je on osetljiviji na potrebe građana i povećava šanse za direktnu participaciju individualizovanjem njihove odgovornosti, dok je Patsy Hili (Patsy Healey) u svom delu *Collaborative Planning, Shaping Places in Fragmented Societies* govorila o participativnom modelu koji poštuje različite vrednosti zainteresovanih grupa.

Savremeni teorijski okvir istraživanja participacije

U ovom delu će se govoriti o osnovnom teorijskom okviru istraživanja participacije kao integralnom elementu demokratije, a biće razmatrani i kolaborativni principi na lokalnom nivou pozivanjem na stavove Patsy Hili, uz poređenja sa sličnim, ali i suprotstavljenim teorijama.

Sredinom XX veka formirano je shvatanje koje se naziva participativna demokratija. Osnovna ideja pristupa je uključivanje građana u proces odlučivanja na svim nivoima (radno mesto, lokalna zajednica, država), jer se na taj način sprečava zloupotreba demokratije i razvoj neodgovornosti u njenim institucijama. Prema ovom shvatanju smatra se da političko delovanje prožima celo društvo i da upravo zbog toga ono ne može biti ograničeno na institucije vlasti. (Pateman, 1970)

Na osnovna načela participativne demokratije nadovezuje se i mišljenje Patsy Hili, koja smatra da je pluralističkom društvu neophodan model participacije koji poštuje različite potrebe i vrednosti, i pritom ih ugrađuje u sistem konsenzusnog donošenja odluka. Na taj način zainteresovane strane koje poseduju različite stavove kroz interaktivni proces odlučivanja kao proizvod dobijaju nove vrednosti, dok planeri ne usmeravaju svoju pažnju ka

Comment [PJB11]: u istraživanju, tekstu, prilogu?

Comment [PJB12]: Nova rečenica.

Comment [PJB13]: Patsy Hili je jedan od vodećih autoriteta koji se vezuje za concept kolaborativnog planiranja, te to treba naglasiti. Razlika između participativnog i kolaborativnog koncepta?

Comment [PJB14]: U uvodu treba postaviti osnovna pitanja na koja će se kroz pregled istorije i teorije kao i kroz analizu konkretnog slučaja u radu potražiti odgovori.

Comment [PJB15]: Patus 4: Pitanja se mogu postaviti i na početku pojedinih delova teksta. Pitanja usmeravaju tekst, pokazuju za čime se konkretno traga u literaturi.

Comment [PJB16]: Previše opšte, treba se usmeriti na konkretne probleme. Kojim teorijama?

Comment [PJB17]: Patus 5. U pasusima 5, 6, 7 i 8 će se govoriti o pristupima demokratskom odlučivanju u urbanističkom planiranju pa to treba nekako naznačiti, uvesti u temu.

Comment [PJB18]: Pateman? U tekstu nije jasno od kog momenta se parafrazira Pateman. To treba naglasiti. Na pr. kao što nalazimo u izvorima ili direktno prema Patemanu Patus završiti svojim zaključkom.

Comment [PJB19]: Mišljenje ili istraživanja ili rad P.H. se ne nadovezuje na osnovna načela već na debatu o....modelu odlučivanja.

Comment [PJB20]: Patus 6. Naglasiti značaj P.H. u ovoj debati.

Comment [PJB21]: Da li se nužno menjaju vrednosti i proizvode nove ili se usklađuju, približavaju stavovi?

jednoj interesnoj strani, već imaju dinamičnu ulogu posrednika u procesu donošenja odluka koji uključuje više interesnih grupa. (Healey, 1997)

Prateći logiku ovog modela može se zaključiti da se pažnja usmerava ka društvenim aspektima, nasuprot tradicionalnog i isključivog posmatranja fizičkog aspekta u okviru problematike planiranja. Na ovaj način se dobijaju realne informacije, konkretizovani razvojni programi i uvid u stvarne potrebe aktera.

Strategije se formiraju kao proizvod interaktivnog, a ne tehničkog planiranja, koje je uglavnom zasnovano na faktografiji, pa se zaključuje da se u participativnom procesu donošenja odluka koji podržava Hili, ostvaruje konsenzus koji je zasnovan na uključivosti i dijalogu, a takav pristup utiče na smanjenje nerazumevanja i konflikata koji nastaju u procesu komunikacije. Konsenzus se u takvim uslovima institucionalizuje pomoću formalizovanih pravila koja dogovor mogu podržati ili osporiti i pomoću akcija interesnih grupa koje dogovor nastoje da očuvaju i koje prate proces njegovog ostvarivanja. (Healey, 1997)

Kolaborativnom formiranju konsenzusa suprotstavljen je model racionalnih aktera koji je definisao Endru Hejvud (Andrew Haywood) u svom delu *Politika*. Prema ovom modelu ciljevi su jasno definisani, dok akteri treba da teže njihovom ostvarenju. Problem koji se u ovom modelu javlja jeste njegova primenljivost na grupe aktera koje imaju različite vrednosti i interese. Nasuprot formiranju kolaborativne mreže Hejvud kao moguće rešenje navodi formiranje centralizovanog sistema. On kao osnovni problem participacije za koju se zalaže Hili navodi teškoće koje se odnose na obradu i analizu velikog broja informacija, koje su posledica različitih vrednosti i rešenja. (Hejvud, 2004)

Na osnovu prethodno rečenog može se zaključiti da ovaj model teži postizanju kompromisa koji nastaje kao posledica nepotpune informisanosti aktera i neprecizno procenjenih rezultata.

Comment [PJB22]: Pasus 7.

Comment [PJB23]: orijentacija na process planiranja I odlučivanja

Comment [PJB24]: kakvog planiranja?

Comment [PJB25]: o čemu?

Comment [PJB26]: Pasus 8. Na početku pasusa precizirati, ponoviti o kom je modelu reč

Comment [PJB27]: Pasus 8 Uvodna rečenica. . Na pr. Kolaborativni model odlučivanja je doživio veliku popularnost poslednjih desetak godina ali je i kritikovan....

Comment [PJB28]: Model racionalnih aktera bi mogao da se pomene I u daljem tekstu u vidu pitanja ili dilemma oko pojedinih predloga koji se iznose.

Comment [PJB29]: Pasus 9. Povwezati sa prethodnim pasusom. Ovako nije jasno o čemu se radi. Jedna rečenica nije pasus.

Primer *Petog parka* – analiza stanja i istraživačka pitanja

Da bi se postavila osnovna istraživačka pitanja treba prikazati pojedinosti odabranog slučaja, čijoj analizi se pristupilo sa ciljem otkrivanja rešenja za poteškoće sa kojima se susreću stanovnici, a koje su nastale usled nedovoljno dobrih mehanizama za njihvo aktivno učešće u participaciji.

Šezdesetih godina XX veka između ulica Stanislava Sremčevića i Despota Olivera na opštini Zvezdara planirano je i izgrađeno naselje sa 11 velikih stambenih zgrada i 6 poslovnih objekata. U okviru naselja po planu su izgrađeni parking prostori, dečija i sportska igrališta i zelene površine. Dvadeset godina kasnije, kroz netransparentnu proceduru izvršena je prenamena nekih delova naselja i umesto zelene površine i košarkaškog terena „ucrtan“ je poslovni objekat od 2000 kvm. Deset godina kasnije plan je promenjen i predviđena je izgradnja stambeno - poslovnog objekta od 4500kvm, ali i tri podzemne javne garaže umesto dečijih igralista i parkova, kao i dvosmerna ulica umesto dela parka i dela školskog dvorišta.

Tek prilikom seče drveća građani saznaju za novi regulacioni plan vezan za *Peti park*.

Tokom dvoipogodišnje borbe stanovnici prikupljaju dokumentaciju, organizuju dežurstva i fizičku odbranu parka, pronalaze pravne puteve za rešavanje problema, probijaju medijsku blokadu, uređuju prostor i održavaju manifestacije u parku. Organizovana je i akcija *Hoću da znam – Peti parkić* koju zajednički realizuju Zelena omladina Srbije i Inicijativni odbor za zaštitu *Petog parka*. Akcija se odnosila na javno zastupanje u lokalnim zajednicama. Pokrovitelj projekta je bio Balkanski fond za lokalne inicijative. Osnovni cilj ovog projekta bio je da odbornici opštine Zvezdara donesu odluku kojom će se kancelarija opštinskog arhitekta obavezati da o izradi i promenama detaljnih regulacionih planova informiše sve građane koji žive na teritoriji obuhvaćenoj tim promenama. (Bačić, 2007)

Comment [PJB30]: Pasus 10 istraživačko pitanje treba postaviti na početku rada da bi bilo jasno šta će se istraživati. U prvoj rečenici reći koji konkretan problem će se posmatrati i na koji način. Kako se povezuje prethodna eksplicacija teorijskih pristupa i analize konkretnog slučaja u Beogradu.

Comment [PJB31]: Pasus 11

Comment [PJB32]: U Beogradu

Comment [PJB33]: Definisanu Zakonom o planiranju...

Comment [PJB34]: Precizno: sportskog igrališta i zelenila

Comment [PJB35]: Bilo bi dobro, a može se naći u literature (štampi) o kojim se planovima konkretno radi.

Comment [PJB36]: Donošenje planskih akata podrazumeva javni uvid. Objasniti zašto građani nisu upoznati sa svojim pravom da učestvuju u tom procesu, i zašto je to često bez rezultata, čak i kada učestvuju.

Comment [PJB37]: Pasus 12 Prva rečenica uvodi u pasus, Na pr. Borba građana protiv planirane izgradnje je trajala dve godine... pa onda objasniti različite faze i oblike borbe....

Comment [PJB38]: Proveriti kako je učešće građana definisano u Zakonu o planiranju koji je važio u to vreme_ pa pokazati kako su inicijative usmerene na promenu sistema a ne samo na concretan slučaj.

Iako je na kraju konflikt rešen tako što je investitoru dodeljena druga lokacija, a građanima obećano da će doći do izmene detaljnog regulacionog plana, stanovnici ovog dela grada su u svom javnom obraćanju navodili poteškoće koje su se uglavnom odnosile na loš sistem informisanja i samim tim onemogućavanja njihovog aktivnog učešća u planiranju sopstvenog životnog okruženja.

Comment [PJB39]: Pasus 13.

Članom 69. Zakona o lokalnoj samoupravi iz 2002. godine potvrđeno je da je Skupština jedinice lokalne samouprave dužna da raspiše referendum na delu teritorije jedinice lokalne samouprave o pitanju koje se odnosi na potrebe, odnosno interese stanovništva toga dela teritorije, međutim do toga na predmetnoj lokaciji nije došlo.

Comment [PJB40]: Da li je bilo nekih odgovora vlasti, uprave, zakonodavaca....? I kakvih ?

Comment [PJB41]: Pasus 14.

Na osnovu navedenih savremenih teorijskih okvira i odabranog primera iz neposrednog okruženja, postavljaju se sledeća istraživačka pitanja: Kako razviti kolaborativnu mrežu u cilju informisanja aktera i na koji način lokalna samouprava može uticati na izmene planova i lokalni razvoj?

Comment [PJB42]: Ovo treba proveriti. Nije jasno prezentirano oko kojih pitanja se raspisuje referendum.

Comment [PJB43]: Pasus 14

Mr Aleksandra Đukić i Mr Ratka Čolić su u svojoj studiji u delu Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja govorile o merama koje su potrebne kako bi se participacija građana iz teorijskih okvira sprovela u praksu. Pod tim merama se podrazumevaju: glasanja, referendumi, javne rasprave, opštinska veća, javne izložbe i prezentacije.

Comment [PJB44]: Ne samo informisanja, već i učešća u odlučivanju

Comment [PJB45]: Istraživačko pitanje postaviti na početku rada pa zatim elaborirati konkretan slučaj i teorijski okvir.

Comment [PJB46]: Pasus 15 Bolje je prvo izneti ideje pa tek onda autore

Comment [PJB47]: Šta kažu neki drugi izvori o tome?

Ove metode bi se mogle nazvati tradicionalnim, jer ti instrumenti participacije jesu delotvorni, ali često nisu dovoljni, zato što nude ograničene mogućnosti za izražavanje interesa i mišljenja građana. Zbog toga će u kasnijem izlaganju biti predstavljene nove metode participacije koje su evoluirale u poslednjoj deceniji XX veka.

Comment [PJB48]: Pasus 16

Comment [PJB49]: daljem

Praksa je pokazala da je najfleksibilniji vid razmene informacija između lokalne samouprave i građana, kada su u pitanju tradicionalne metode, organizovanje javnih sastanaka (rasprava, debata). Pravilo za organizovanje javnih sastanaka je da je neophodno oglasiti ih unapred, preko javnih sredstava informisanja, a nakon završenog sastanka neophodno je napraviti zapisnik koji treba da bude dostupan javnosti.

Comment [PJB50]: pasus 17

Comment [PJB51]: izvor?

Problem sa kojim su se sureli stanovnici *Petog parka* nastao je upravo zbog izbegavanja jednog od osnovnih načela demokratije – složenosti, u smislu da konsenzus u vođenju javnih poslova zahteva veću proceduralnost i složenost, bolju informisanost svih učesnika i viši stepen odgovornosti, baš kao što je demokratski oblik uprave uvek bio složeniji od ostalih, međutim, izvesno je i da građani treba svesno da uđu u proces poboljšanja međusobne komunikacije. U njihovom interesu je da razumeju dešavanja u lokalnoj sredini i da stalno pronalaze nove načine komunikacije sa izabranim predstavnicima u lokalnoj samoupravi. Ovaj proces nije jednostavan niti lako ostvarljiv ni u razvijenim demokratskim sistemima, a naročito može biti problematičan u državama koje se nalaze u tranziciji i u kojima se građani po prvi put susreću sa participacijom i potrebom aktivnog uključivanja u procese donošenja odluka.

Comment [PJB52]: pasus 18

Comment [PJB53]: izvor? Previše dugačka rečenica.

Comment [PJB54]: Kao što je to slučaj Srbije

Istorijski izvori i njihov uticaj na savremenu praksu u pogledu razvoja kolaborativne mreže

Comment [PJB55]: Bolje je naslov formulisati konkretnije . Na pr. Tokvil i Gedis – uticaj ideja na savremenu teoriju i praksu. Ili

Cilj ovog dela je da prikaže konkretne mere koje su zastupljene u istorijskim izvorima, a koje se tiču mehanizama za razvoj kolaborativnog pristupa u planiranju. Pored toga, ovde će biti razmatran uticaj tih ideja na današnju praksu, pa će u skladu sa tim biti iznete odluke iz savremenog života koje su implementirale neke teorije iz istorijskih izvora.

Comment [PJB56]: Pasus 19

Comment [PJB57]: Ideje?

Comment [PJB58]: Odvojiti istoriju I modernu praksu.

Comment [PJB59]: Praksa I teorija savremenog planiranja

Comment [PJB60]: Da li se radi o teorijama ili idejama, razmišljanjima?

Američka revolucija (1776-1783), potom Francuska revolucija (1789-1799), a zatim i sve druge, postepeno su donosile sve više sloboda i prava građanima. Od kada se izreklo načelo Francuske revolucije o jednakosti nije više moglo da se potisne i iz decenije u deceniju postajalo je sve prisutnije širom sveta. Međutim, načelo jednakosti je ipak kratkotrajno, a mehanizmi kojima se postiže bolja komunikacija između lokalne samouprave i građanskog društva razvijeni su tek u XX veku.

Comment [PJB61]: Pasus 20. previše opšte konstatacije. Nepotrebno. Sumirani konkretne ideje, predloge koji će biti razmatrani u daljem tekstu.

Udruživanje

Comment [PJB62]: Podnaslov drugog reda

Aleksis de Tokvil je u svom delu *O demokratiji u Americi* između ostalog istraživao na koji način Amerikanci koriste udruživanje. On je govorio da je lako predvideti da se bliži vreme kada će čovek biti sve manje kadar da sam izvede najobičnije i najneophodnije poslove. Smatrao je da će zadaci vlasti tada rasti i sve će više zemenjivati udrženja, a građani će izgubivši svest o udruživanju imati sve veću potrebu da im vlasti priteknu u pomoć. On zaključuje da je nužno da vlast ne dejstvuje sama i da u svakom demokratskom uređenju udruženje građana treba da igra ulogu moćnih pojedinaca koje je društvena jednakost ukonila. (Tokvil, 2002, str. 466)

Comment [PJB63]: Pasus 21. Naglasiti značaj koncepta udruživanja u kontekstu istraživanja pa tek onda preći na konkretna izvor.

Comment [PJB64]: ?

Danas se samoorganizovanje građana u cilju uticaja na javne politke smatra savremenim oblikom participacije. Taj način učešća građana u lokalnoj vlasti ima legitimnost, izražava motivaciju građana i za posledicu može imati otpočinjanje promena u lokalnim aktivnostima.

Comment [PJB65]: Pasus 22. Staviti u kontekst izlaganja, povezati.

Comment [PJB66]: Kao što se to desilo u slučaju Petog parka

Comment [PJB67]: U procesu odlučivanja na lokalnom nivou....

U skladu sa prethodno izrečenim ovde će se govoriti o francuskom modelu ili modelu koncesije koji se pominje u priručniku *Građanska participacija – komunikacija između lokalne samouprave i civilnog društva*, čiji su autori Branka Anđelković i Irina Slavković. Ovaj model podrazumeva da se građani, odnosno krajnji korisnici lokalnih komunalnih usluga, sami udružuju i prigovaraju ukoliko nisu zadovoljni kvalitetom usluga koje su dobili.

Comment [PJB68]: Pasus 23. Bolja formulacija prve rečenice. Na pr. Zanimljiv je primer

Specifičnost ovog sistema je ugovor koji potpisuju tri zainteresovane strane: lokalna samouprava, privatna firma koja je izabrana da sprovede posao i korisnici koji treba da imaju beneficije od projekta. Ugovor je baziran na modelu saradnje privatnog i javnog sektora i veoma je važno da sve strane budu precizno upućene u sve zahteve, pa je zato građanima zakonom omogućeno da mogu da dobiju na uvid sve podatke o projektu i da imaju veću ulogu u donošenju odluke, s tim što je konačno donošenje odluke u nadležnosti opštine, a privatni poslovni partneri se biraju kako bi se poboljšao kvalitet usluga i zadovoljio interes građana.

Comment [PJB69]: Komentar?

Dostupnost informacija

Patrik Gedis u urbanističku teoriju uvodi termin polistika¹. U praksi bi polističko istraživanje prethodilo izradi svakog urbanističkog plana. Značajno za sve zainteresovane strane je organizovanje polističkih izložbi na kojima bi bili predočeni prošlost i sadašnjost grada, kao i planovi za budućnost, a nakon izložbe i javnih diskusija, opština i javnost bi bile obaveštene o svim pojedinostima vezanim za izradu plana sopstvenog okruženja. (Gedis po Šoeu, 1978, str. 303)

Comment [PJB70]: Pasus 24.
Potrebna je uvodna rečenica koja će pokazati o čemu će biti reči u narednim pasusima koji se odnose na ovu temu .

Comment [PJB71]: Fransoaz Šoe, žena. (Šoe, 1978, str. 303)

Ovakav način informisanja bi se mogao nazvati aktivnim i on podrazumeva inicijativu lokalnih vlasti da upoznaju građane sa trenutnim aktivnostima i budućim planovima. Neke od konkretnih, poznatih i opšteprihvaćenih mera aktivnog načina informisanja mogu biti od značaja za uspostavljanje boljeg odnosa između lokalne zajednice i građana.

Comment [PJB72]: Pasus 25. Kakav, ponoviti, Gedisov predlog informisanja...

¹ “Polistika je grana sociologije koja ima veze sa gradovima, njihovim poreklom, i njihovim razmeštajem, sa njihovim razvojem i njihovom strukturom, sa njihovim unutrašnjim i spoljnjim, materijalnim i mentalnim funkcionisanjem, sa njihovom pojedinačnom i opštom evolucijom.” (Gedis po Šoeu, 1978, str. 301)

Štampanje službenih dokumenata je u većini zemalja regulisano zakonskom obavezom, pa se u službenim glasnicima objavljuju dokumenti poput novih zakona ili promena postojećih, dok opštine koje imaju tehničke mogućnosti te informacije mogu objavljivati na svojim web prezentacijama. Od velikog značaja je i objavljivanje dokumenata u pripremnim fazama, jer na taj način građani mogu imati uvid u sve faze procesa donošenja odluke što doprinosi razvoju poverenja i stvaranju osećaja da lokalne vlasti uvažavaju mišljenje svojih sugrađana. Pored štampanja brošura, uputstava i postera, organi lokalne samouprave se mogu direktno, preko javnih govora obraćati građanima. Može se koristiti i metoda telefonskih servisa, odn. otvaranja posebnih telefonskih brojeva na kojima se građani mogu informisati o određenim pitanjima. Pozitivan rezultat je dalo organizovanje centara za informisanje građana koje po pravilu organizuje lokalna samouprava, a u kojima bi građani trebalo da imaju omogućen pristup softveru sa bazom podataka.

U našoj zemlji Zakon o slobodi pristupa informacijama još nije donet iako postoji više inicijativa i nacrt zakona. U međuvremenu je na predstavnicima lokalne samouprave i građanima da u cilju što bolje komunikacije poštuju principe slobodnog pristupa koji nije ozvaničen.

Participativni monitoring i evaluacija (PM&E)²

Ovde je reč o delotvornoj tehnici koja integriše dosadašnje izlaganje, a koja je predočena u priručniku *Građanska participacija – komunikacija između lokalne samouprave i civilnog društva*. Ova tehnika obezbeđuje prostor za dijalog između različitih interesnih grupa i time direktno omogućava participaciju, a predstavlja proces zasnovan na učenju koji podrazumeva poverenje, pregovore i dijalog.

Comment [PJB73]: Pasus 26. Uvodna rečenica. Na pr. U savremenim demokratijama informisanost građana se smatra obavezom vlasti. Pa onda detaljnije

Comment [PJB74]: Preko javnih istupanja svojih predstavnika

Comment [PJB75]: Pasus 27 Pasus posvećen konkretnom slučaju, Srbiji, je previše kratak.

Comment [PJB76]: U Srbiji ...

Comment [PJB77]: informacijama

Comment [PJB78]: bolje mesto za ovu temu je posle pasusa 8 kao ilustracija teorija

Comment [PJB79]: pasus 28 Objasniti zašto se prikazuje ova tehnika? Kao zanimljiva, korisna za razmišljanje I sl.

Comment [PJB80]: Podaci o izvoru, autori, godina izdanja

² Participatory Monitoring and Evaluation (prim. prev.)

Konvencionalni pristup monitoringu i evaluaciji se zasniva na vrednovanju uloženog rada, efikasnosti i efektima koji se mere preko materijalnih rezultata projekta. Glavna metoda merenja je kvantitativna i nema mogućnost da obradi rezultate koji nisu merljive prirode (broj prisutnih, broj sastanaka, seminara i dr.).

Comment [PJB81]: Pasus 29. Povezati sa prethodnim pasusom, staviti u kontekst

Sušтина participativnog monitoring i evaluacije (PM&E) učešća građana je bazirana na pretpostavci da su projekti po prirodi dinamični i da se razvijaju, a ne da prate unapred određenu ideju, pa se informacije prikupljene tokom jedne debate integrišu u buduće konsultativne cikluse i na kraju u projekat. PM&E sprovode oni koji realizuju projekte participacije i to mogu biti lokalna samouprava, nevladine organizacije i sami građani kroz neformalna udruženja. Značajno je da ova metoda može da objasni prirodu, kvalitet, stanje i važnost participacije u društvu, kao i da poboljša organizacione potencijale i širenje informacionog sistema u cilju razvoja kolaborativne mreže.

Comment [PJB82]: Pasus 30 Nije jasno povezano sa celinom rada i konceptima koji su u radu elaborirani.

Zaključak

Iz odnosa demokratija - društvo i na osnovu konkretnog primera, može se zaključiti da ekspanziju demokratskih sistema često ne prati njeno učvršćivanje u konstitutivno-liberalnom obliku. Jasno je da postoje krize legitimiteta i demokratije koje su izražene preko kulminacije građanskog nezadovoljstva koje je potkrepljeno činjenicama i uverenjem da institucije neadekvatno izražavaju njihove javne interese.

Comment [PJB83]: Nije jasno šta je u ovom delu pisano na osnovu izvora a šta je komentar, stav autora teksta.

Comment [PJB84]: Pasus 31 u zaključku se sumira sve što je u tekstu rečeno. Ukratko ponavlja. Ovo je previše generalno. Potrebno je izneti šta se saznalo uvidom u teoriju, šta nam istorija ideja govori i u kakvoj je to vezi sa izabranim konkretnim slučajem.

Istraživanje konkretnog problema sa kojim se lokalna zajednica susrela značajno je jer dokazuje da se uloga građana ne završava na biralištima, već bi u demokratskom sistemu uloga građana tek tu trebalo da počne, a upravo participacija omogućava građanima da aktivno budu uključeni u procese implementacije, monitoringa i evaluacije planova. Participacija potpomaže i proces donošenja odluka, doprinosi boljem razumevanju i saradnji

Comment [PJB85]: Pasus 32 Kog? Koja zajednica? Sumirati nalaze na konkretnom slučaju. A ne iznositi normative stavove.

između građana i lokalne samouprave, smanjuje tenzije, omogućava stvaranje podrške radu lokalnih vlasti i upoznaje predstavnika vlasti sa problemima građana koji su ga izabrali.

Svako od nas najneposrednije doživljava svoju lokalnu sredinu i direktno je zainteresovan za rešavanje problema u njoj, pa otuda borba za *Peti park* nije samo borba za ekološki zdravu sredinu, već i za svest građana da su dužni da štite sebe, svoje interese i prava, jer demokratija podrazumeva raskid sa tradicionalnim odnosom prema vlasti i postojećom političkom kulturom pasivnog posmatranja.

Bibliografija:

- Andelković, B., Slavković, I. (2003). *Građanska participacija – komunikacija između lokalne samouprave i civilnog društva*. Beograd: Centar za demokratsku kulturu.
- Bačić, B. (2007). *Peti park ponovo odbranjen*. Blic, 12. april, deo: Beograd.
- Dukić, A., Čolić, R. (2002). Neki modeli participacije u planiranju. U ~~Asocijacija prostornih planera Srbije (ur.)~~ *Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja* (str. 71-82). Beograd: Asocijacija prostornih planera Srbije.
- Healey, P. (1997). *Collaborative Planning, Shaping Places in Fragmented Society*. London: Macmillan Press.
- Hejvud, E. (2004). *Politika*. Beograd: Klio.
- Paterman, C. (1970). *Participation and Democratic Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Šoe, F. (1978). ~~VIII, Antropopolis (Patrick Geddes)~~. U ~~Šoe, F. (ur.)~~ *Urbanizam, utopija i stvarnost* (str. 300-307). Beograd: Građevinska knjiga.
- Tokvil, A. (2002). *O demokratiji u Americi*. Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Vlada Republike Srbije (2002). *Zakon o lokalnoj samoupravi*. http://www.parlament.sr.gov.yu/content/lat/akta/akta_detalji.asp?Id=23&t=Z

Comment [PJB86]: Pásus 33 Ovaj pasus bi bolje bilo integrisati u tekst u delu gde se daje uvid u savremenu teoriju planiranja kao veza sa konkretnim slučajem. Na kraju zaključka je bolje potvrditi nalaze istraživanja, šta su sve značajni aspekti participacije i saradnje u planiranju na lokalnom nivou. Možda izneti neke prognoze u kom pravcu bi se saradnja na lokalnim planovima i projektima mogla razvijati.

Comment [PJB87]: *Urbanizam, utopija i stvarnost*